

APOKALYPSA NEBUDE

PROČ NÁM ŠKODÍ
EKOLOGICKÝ ALARMISMUS

MICHAEL
SHELLENBERGER

Přeložil David Petruš

ARGO

APOKALYPSA NEBUDE

MICHAEL
SHELLENBERGER

Z anglického originálu

Apocalypse Never.

Why Environmental Alarmism Hurts Us All,

vydaného nakladatelstvím HarperCollins

v New Yorku roku 2020,

přeložil David Petrů.

Odborná revize a doslov Doc. Mgr. Petr Pokorný, Ph.D.

Odpovědný redaktor Petr Onufer.

Jazyková redakce Naděžda Bláhová.

Korektury Marcela Blažková a Šárka Dohnalová.

Rejstřík Edita Beníšková.

Technický redaktor Milan Dorazil.

Sazba Daniel Trojan.

Vydalo nakladatelství Argo,

Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

argo@argo.cz, www.argo.cz,

roku 2022 jako svou 4872. publikaci.

Vytiskla tiskárna Těšínské papírny.

První vydání.

ISBN 978-80-257-3333-2

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS

sklad: Za Halami 877

252 62 Horoměřice

tel: 226 519 383

e-mail: odbyt@kosmas.cz

www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v internetovém knihkupectví

www.kosmas.cz

Joaquino a Kestrel

ÚVOD

Na začátku října 2019 zpovídala televizní novinářka z britské stanice Sky News dvě ekologické aktivistky. Jejich hnutí Extinction Rebellion (Rebelie proti vyhynutí) se chystalo v Londýně a dalších městech po celém světě zahájit čtrnáct dní občanské neposlušnosti na protest proti nedostatečným opatřením proti změně klimatu.

Hnutí Extinction Rebellion vzniklo na jaře 2018 a vědec s profesorem, kteří ho založili, začali verbovat ekologické aktivisty z celé Británie, aby se pro tuto věc nechali zatknout. Na podzim téhož roku zablokovalo více než šest tisíc aktivistů Extinction Rebellion pět hlavních londýnských mostů přes Temži, čímž znemožnili lidem dostat se do práce nebo domů.¹

Hlavní mluvčí organizace vystoupila v celostátní televizi se znepokojivými prohlášeními. „Zemřou miliardy lidí.“ „Život na Zemi umírá.“ „Vlády to nijak neřeší.“²

V roce 2019 už měla Extinction Rebellion podporu řady významných celebrit, včetně herců Benedicta Cumberbatche a Stephena Frye, držitelky Oscara za rok 2019 Olivie Colmanové, popových hvězd Ellie Gouldingové a Thoma Yorcka, producenta koncertu Live Aid Boba Geldofa a členky Spice Girls Mel B.

Přestože Extinction Rebellion patrně nereprezentuje názory všech ekologických aktivistů, v anketě vyjádřila tomuto hnutí podporu téměř polovina dotázaných Britů.³

A nebyli sami. V září 2019 v průzkumu mezi třiceti tisíci lidmi po celém světě čtyřicet osm procent z nich vyslovilo přesvědčení, že změna klimatu způsobí vyhynutí lidstva.⁴

Když však Extinction Rebellion na podzim téhož roku zablokovala ulice a veřejnou dopravu v Londýně, veřejná podpora hnutí, včetně sympatií novinářů, rapidně poklesla.⁵ „Co příbuzní, kteří se nedostanou do nemocnice?“ ptala se moderátorka Sky News mluvčích hnutí. „Vzpomínám si, jak v červenci někdo vyprávěl, že nestihl dorazit do Bristolu k lůžku svého umírajícího otce.“

„To je vážně politováníhodné,“ reagovala Sarah Lunnonová z Extinction Rebellion a položila si ruku na srdce, „a nesmírně smutné.“

Naprosto jsem v tu chvíli chápal, proč si vedoucí představitelé hnutí vybrali za mluvčí právě ji. Když jsem sledoval, jak se za ty nepříjemnosti omlouvá, nepochyboval jsem, že to myslí upřímně.

„A když se nad tím člověk zamyslí, je mu z toho hrozně,“ pokračovala Lunnonová. Pak se vrátila k aktuálnímu tématu. „Bolest a trápení, které ten muž zažil, protože se nemohl rozloučit s otcem, jsou úplně stejné jako bolest a trápení, které teď zažíváme my, když hledíme na budoucnost svých dětí, protože to s ní vypadá velice vážně.“

Tři dny před rozhovorem pro Sky News přivezlo hnutí před britské ministerstvo financí v Londýně staré hasičské auto a rozvinulo na něm transparent s nápisem „Stop financování klimatické smrti“.

Potom aktivisté pustili hasičskou stříkačku a začali budovu kropit falešnou krví vyrobenou z řepné šťávy. Hadice se jim však vymkla z rukou, takže nakonec pokropili chodníky a minimálně jednoho přihlížejícího.⁶

Jedenáct dní po rozhovoru pro Sky News se Lunnonová objevila v pořadu *This Morning*, jedné z nejoblíbenějších ranních show v Británii.

Do té doby už byly zatčeny téměř dva tisíce členů hnutí; několik hodin předtím vylezli aktivisté v jedné stanici londýnského metra na střechnu stojící soupravy a donutili strojvedoucího zůstat s vlakem ve stanici a evakuovat cestující, načež došlo na nástupišti k násilnostem.

„Proč právě metro?“ ptal se podrážděný moderátor pořadu *This Morning*. „Proč ten nejčistší způsob cestování po hlavním městě?“ Metro je poháněno elektřinou, jejíž výroba dnes v Británii produkuje polovinu uhlíkových emisí ve srovnání s rokem 2000.⁷

Na videu je vidět, jak dva protestující vylezli na střechu vagonu a rozvinuli černý transparent s bílým nápisem „Pokračování ve vyjetých kolejích = SMRT“.⁸

„Jedním z cílů této konkrétní akce,“ komentovala to Lunnonová, „je poukázat na křehkost systémů, se kterými v současnosti pracujeme. Křehkost našich dopravních systémů –“

„Ale to přece všichni víme,“ přerušil ji moderátor. „Když dojde k výpadku proudu, víme, že je to křehký systém. Všichni to víme. Nemusíte nám to dokazovat. Dosáhli jste tady jenom toho, že jste obyčejným lidem znemožnili dostat se do práce. Mnozí z nich jsou dělníci a jejich rodiny jsou závislé na výdělcích podle hodinové sazby.“

Na videu z protestu v metru jsou na nástupišti vidět stovky rozzlobených lidí, kteří opustili vagony a křičí na aktivisty vzdorovitě stojící na střeše vagonu. Cestující na oba mladíky volají, ať slezou. „Já se jenom chci dostat do práce,“ je slyšet jednoho muže. „Jenom chci nakrmit svoji rodinu.“⁹

Situace se rychle zvrhla v chaos. Z davu létaly kelímky s kávou a o střechu se roztrátil i nějaký skleněný předmět, patrně láhev. Jedna žena se rozplakala. Lidé se snažili někam ukrýt. „Bylo to docela děsivé a řada lidí tam měla dost nahnáno,“ popsal situaci reportér, který náhodou vlakem také cestoval.¹⁰

Moderátor pořadu *This Morning* uvedl, že podle 95 procent dotázaných nyní Extinction Rebellion své věci spíše škodí než pomáhá. Co to ty aktivisty proboha popadlo?¹¹

Na videu z protestu v metru je vidět, jak se jistý cestující snaží vylézt na střechu vagonu a popadnout jednoho z aktivistů. Ten reaguje tím, že muže kopne do obličeje a do prsou. Muž poté aktivistu chytí za nohy a stáhne ho z vagonu. Rozzuřený dav cestujících začne do aktivisty kopat.

Lunnonová v televizním studiu zdůraznila, že video ukazuje, jak změna klimatu rozvrátí běžný život. „A nepůjde jen o dopravu,“ prohlásila. „Půjde také o energii a o potraviny. Budou prázdné supermarketky. Nebude elektřina. Nebude fungovat hromadná doprava.“

Rozzuření cestující ve stanici metra se nechali strhnout k násilí. Na jiném videu z incidentu vidíme, jak kdosi povalil na zem muže, který celou protestní akci natáčel, a kope do něj.¹² Jak televiznímu reportérovi vylíčil očitý svědek, později před stanicí metra „muž v červené bundě praštil pěstí do obličeje ženu, která ho vyzývala, ať s tím násilím přestane“.

V závěru pořadu *This Morning* se moderátoři zachovali zvláště: vypadalo to, že se Sarah Lunnonovou z Extinction Rebellion v otázce klimatu souhlasí.

„Všichni jsme nesmírně znepokojení a chceme vás podpořit,“ řekl moderátor. „Nepochybně jde o obrovskou krizi.“

Počkat, cože? Nechápal jsem, o čem to mluví. Pokud televizní moderátoři souhlasí s tím, že změna klimatu je obrovská krize, při které „zemřou miliardy lidí“, proč je před chvílí tak zneklidňovalo, že pár lidí přišlo pozdě do práce?

Moderátorka Sky News reagovala podobně. „Nechci tvrdit, že to není naprosto zásadní téma,“ podotkla. „Životní prostředí. Ale když si vezmeme zcela konkrétní bolest toho člověka, který nestihl navštívit svého otce – pro něj to nejspíš bude nesrovnatelné.“

Ale jak by se zklamání jednoho člověka dalo srovnávat s „masovým umíráním a masovým hladomorem“?

Jestliže „život na Zemi umírá“, proč by nám mělo záležet na tom, že se někdo ušpinil od řepné šťávy?

I kdyby změna klimatu měla zahubit „jen“ miliony, a ne miliardy lidí, musel by každý rozumný člověk konstatovat, že taktika Extinction Rebellion měla být naopak ještě radikálnější.

Na druhou stranu je pravda, že moderátoři ITV a Sky News neprojevili souhlas přímo s extrémními výroky Lunnonové, pouze uvedli, že sdílejí její obavy ohledně změny klimatu.

Ale co tedy vlastně chtěli říct tím, že změna klimatu „je obrovská krize“? Jestliže to není krize existenční, to jest neohrožuje samu existenci lidstva, nebo přinejmenším civilizace, jaká krize to přesně je?

V tom okamžiku – po protestu, který snadno mohl skončit smrtí aktivisty a kameramana Extinction Rebellion – mě napadlo, že na tyto otázky nikdo nenabízí opravdu uspokojivou odpověď.

Tuto knihu jsem napsal proto, že v posledních několika letech se debata o změně klimatu a životním prostředí vymkla kontrole podobně jako ta hasičská stříkačka s řepnou štávou.

Sám jsem už třicet let ekologickým aktivistou a z toho dvacet let se věnuji výzkumu a píšu o všemožných otázkách životního prostředí, včetně změny klimatu. Dělán to, protože mi nesmírně záleží na tom, co jsem přijal za své životní poslání: nejen chránit přírodu, ale dosáhnout všeobecného blahobytu pro všechny lidi světa.

Navíc mi záleží na tom, aby se nezkreslovala fakta a vědecké poznatky. Pevně věřím, že ekologové, novináři i aktivisté mají povinnost popisovat problémy životního prostředí poctivě a přesně, i kdyby se kvůli tomu měla snížit jejich zpravodajská hodnota nebo význam pro veřejnost.

Spousta z toho, co se lidem o životním prostředí, včetně klimatu, vykládá, jsou bludy a je nezbytně nutné uvést je na pravou míru. Proto jsem se rozhodl napsat tuto knihu – už mě zkrátka přestalo bavit to věčné přehánění, bití na poplach a extremismus, které jsou nepřítel pozitivního, humanistického a racionálního vztahu k životnímu prostředí.

Všechna fakta, tvrzení a argumenty, které na těchto stránkách najdete, vycházejí z těch nejlepších dostupných vědeckých poznatků, včetně informací od prestižního Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC), Organizace pro výživu a zemědělství Spojených národů (FAO) a dalších vědeckých institucí. *Apokalypsa nebude* brání vědecký mainstream před všemi, kteří ho popírají, bez ohledu na to, zda patří k politické pravici, či levici.

Tato kniha zkoumá, jak a proč došlo k tomu, že tolik z nás začalo považovat důležité, ale zvládnutelné problémy životního prostředí za konec světa, a proč lidé, kteří se k těmto problémům stavějí nejpesimističtěji, obvykle brojí proti jejich nejlepším a nejviditelnějším řešením.

Postupně pochopíme, jak lidstvo přírodu nejen ničí, ale také chrání. Na příkladech lidí z různých částí světa a na příkladech živočišných či rostlinných druhů a biotopů, které tito lidé zachránili, si ukážeme, že v reálném světě tvoří ekologický, energetický a ekonomický pokrok jeden provázaný proces.

A konečně přináší tato kniha obhajobu určité mainstreamové etiky. Předkládá morální argumenty na podporu sekulárního i náboženského humanismu proti antihumanismu apokalyptických environmentálních hnutí.

Doufám, že v jádru často chaotických a matoucích debat o změně klimatu a dalších problémech životního prostředí stále přetrvává touha po oddělení vědeckých faktů od vědecké fikce a také po pochopení konstruktivního potenciálu lidstva. Cílem mé knihy je právě tuto touhu uspokojit.

APOKALYPSA NEBUDE

1

NENÍ TO KONEC SVĚTA

1. Konec je za dveřmi

Kdybyste si 7. října 2018 prohlédli internetové stránky dvou nejčtenějších deníků na naší planetě, možná byste se vyděsili, že se blíží konec světa. V *New York Times* se objevil titulek: „Důležitá zpráva o stavu klimatu předvídá příchod vážné krize s velkou pravděpodobností už v roce 2040.“ Hned pod výrazným titulkem se nacházela fotka šestiletého chlapce, který si hraje se zvířecími kostmi.¹ *Washington Post* přinesl téhož dne titulek: „Podle vědců z OSN má svět jen něco přes deset let na to, aby zabrzdil změnu klimatu.“²

Tyto články, publikované v denících *New York Times*, *Washington Post* a dalších světových médiích, vycházely ze zvláštní zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC), což je orgán OSN složený ze 195 vědců a dalších osob z celého světa a zodpovědný za posuzování vědeckých poznatků týkajících se změny klimatu.

V roce 2019 následovaly další dvě zprávy IPCC, které varovaly před podobně vážnými následky: zhoršováním přírodních katastrof, zvyšováním hladiny moří, rozšiřováním pouští a zhoršováním kvality půdy. Mírné oteplení o jeden a půl stupně Celsia by podle nich způsobilo „dlouhodobé nebo nevratné“ škody a změna klimatu by mohla zdecimovat krajinu a produkci potravin. *New York Times* uvedly, že

oteplování planety může vést k většímu nedostatku zdrojů a „hrozí, že záplavy, sucha, silné bouře a další druhy extrémního počasí naruší a postupem času omezí celosvětové zásobování potravinami“.³

Jistá vědkyně z NASA předpověděla současné zhroucení zemědělství na několika kontinentech naráz. „Potenciální riziko selhání většího počtu světových obilnic se zvyšuje,“ sdělila *New York Times*. „Všechno se to děje souběžně.“

Zpráva IPCC o změně klimatu a půdě ze srpna 2019, na které se podílelo přes sto odborníků z dvaapadesáti zemí, varovala, že „prostor k řešení se rychle zmenšuje“ a že „půda mizí desetkrát až stokrát rychleji, než se tvoří“.⁴

Zemědělci nebudou schopni vypěstovat dostatek plodin na to, aby uživilí lidskou populaci, varovali vědci. „Zkrátka nebude možné nakrmit osm miliard lidí, a dost možná ani polovinu z nich,“ prohlásil jeden agronom.⁵

„Tomuto problému se dokážeme přizpůsobit jen do určité míry,“ vyslovil se přispěvatel IPCC Michael Oppenheimer z Princetonské univerzity. „Všechno závisí na tom, jak důrazně omezíme emise skleníkových plynů.“ Pokud se budou emise až do roku 2050 zvyšovat, pak vzestup mořské hladiny do roku 2100 pravděpodobně přesáhne 83 centimetrů a tehdy „už s tím nepůjde nic dělat. Bude to nezládnutelný problém.“⁶

Podle odborníků by přílišné oteplení mohlo vyvolat řadu nevratných událostí. Například vzestup mořské hladiny by mohl zpomalit proudění vody v Atlantském oceánu, což by mohlo vést ke změnám teplot na pevnině.⁷ Mohl by roztát arktický permafrost na území téměř o velikosti Austrálie a uvolnit do atmosféry až 1400 gigatun uhlíku.⁸ Ledovec pokrývající Antarktidu by se mohl sesunout do oceánu. Pokud by k tomu došlo, mohla by se mořská hladina zvednout o čtyři metry.⁹

Rostoucí množství oxidu uhličitého v atmosféře mění také chemické složení oceánů, což by podle vědců mohlo škodit mořskému životu a vést až k masovému vymírání. Studie publikovaná v roce 2016 v časopise *Nature* uvádí, že určité druhy korálových ryb při vyšší koncentraci oxidu uhličitého ve vodě přestávají vnímat predátory.¹⁰

Mnozí dávali změně klimatu za vinu požáry, které zpusťily Kalifornii. Počet jejich obětí prudce vzrostl z pouhého jednoho mrtvého v roce 2013 na sto mrtvých v roce 2018. K polovině z dvaceti nejničivějších požárů v dějinách Kalifornie došlo od roku 2015.¹¹ Dnes je každoroční kalifornské období požárů o dva až tři měsíce delší než před padesáti lety.¹² Změnou klimatu se zvětšují sucha a stromy jsou následkem toho náchylnější k nemocem a k napadení škůdci.

„Za zhoršení požárů může změna klimatu,“ prohlásil Leonardo Di-Caprio.¹³ „Takhle vypadá změna klimatu,“ nechala se slyšet poslankyně Alexandria Ocasio-Cortezová.¹⁴ „Je to konec Kalifornie, jak ji známe,“ uzavřel publicista z *New York Times*.¹⁵

V australské buši vzniklo začátkem roku 2020 přes 135 požárů, které si vyžádaly životy třiceti čtyř lidí, zabily odhadem miliardu zvířat a poškodily nebo zcela zničily téměř tři tisíce domů.¹⁶

David Wallace-Wells, autor knihy *Neobyvatelná Země*, varoval, že při zvýšení teploty o dva stupně „se začnou hroutit ledovce, dalších 400 milionů lidí bude trpět nedostatkem vody, velká města v rovníkovém pásmu se stanou neobyvatelná a vlny veder usmrtí každé léto tisíce lidí i v severních zeměpisných šířkách“.¹⁷

„Teď hrajeme o to, jestli dokážeme změnu klimatu omezit do té míry, aby nedošlo k vyhlazení celých civilizací,“ řekl spisovatel a ekologický aktivista Bill McKibben. „A budeme-li se dál ubírat stejným směrem jako nyní, tak se nám to nepodaří.“¹⁸

Jeden z přispěvatelů IPCC řekl: „V některých částech světa přestanou státní hranice nadobro hrát roli. [...] Můžete postavit zeď a pokusit se zadržet deset tisíc, dvacet tisíc nebo i milion lidí, ale ne deset milionů.“¹⁹

„V roce 2030, tedy za deset let, dvě stě padesát dní a deset hodin, dojdou věci tak daleko, že spustíme nevratnou řetězovou reakci, kterou už nedokážeme ovlivnit a která s největší pravděpodobností povede k zániku naší civilizace, jak ji dnes známe,“ uvedla v roce 2019 studentská aktivistka Greta Thunbergová. „Nechci, abyste doufali. Chci, abyste propadli panice.“²⁰

2. Zvyšování odolnosti

Na začátku roku 2019 usedla čerstvě zvolená devětadvacetiletá kongresmanka Alexandria Ocasio-Cortezová k rozhovoru s korespondentem časopisu *The Atlantic*. Politička se tu vyslovila pro Zelený nový úděl, který by kromě změny klimatu řešil i problémy chudoby a sociální nerovnosti. Zároveň se ohradila proti tvrzením kritiků, že by to bylo moc drahé. „Když nebudeme změnu klimatu řešit, svět do dvanácti let skončí,“ prohlásila, „a vy si chcete dělat hlavu s tím, jak to zaplatíme?“²¹

Následující den reportér zpravodajského webu Axios obvolal několik klimatologů a požádal je o reakce na tvrzení Ocasio-Cortezové, že do dvanácti let nastane konec světa. „Všechny podobné časové rámce jsou blbost,“ nechal se slyšet Gavin Schmidt, klimatolog z NASA. „Až vyčerpáme ‚uhlíkový rozpočet‘ nebo překročíme libovolnou teplotní hranici, kterou si stanovíte, nic zvláštního se nestane. Jenom náklady na emise neustále rostou.“²²

Andrea Duttonová, paleoklimatoložka z Wisconsinské univerzity v Madisonu, řekla: „Média se bůhvíproč upnula na těch dvanáct let do roku 2030, asi mají pocit, že díky tomu bude zřetelnější, jak rychle se to blíží, a tedy jak naléhavě je třeba jednat. Bohužel to vede k naprosto chybnému výkladu celé zprávy.“²³

Ve zprávě IPCC z roku 2018 a v následném tiskovém prohlášení totiž ve skutečnosti stojí, že pokud chceme omezit oteplení na 1,5 stupně Celsia oproti předprůmyslové době, je třeba do roku 2030 snížit emise uhlíku o 45 procent. Zpráva však netvrdí, že by v případě zvýšení teploty o víc než 1,5 stupně Celsia mělo dojít ke konci světa nebo ke kolapsu civilizace.²⁴

Podobně negativně reagovali vědci i na vyhocená tvrzení hnutí Extinction Rebellion. Ken Caldeira, odborník na atmosféru ze Stanfordovy univerzity, jeden z prvních vědců, kteří bili na poplach kvůli okyselování oceánů, zdůraznil, že „ačkoli mnoha druhům skutečně hrozí vyhynutí, existenci lidstva změna klimatu neohrozí“.²⁵ Klimatolog z MIT Kerry Emanuel mi řekl: „S těmihle zvěstovateli apoka-

lypsy nechci nic mít. Podle mě je nesmysl popisovat to jako apokalyptu.“²⁶

Mluvčí kongresmanky Ocasio-Cortezové sdělil zpravodajskému webu Axios: „Můžeme se přít o slovíčka, jestli jde o katastrofu existenciální, nebo kataklyzmatickou.“ Jisté však je, dodal, že změna klimatu způsobuje „spoustu problémů, které mají už dnes dopady na lidské životy“.²⁷

Jenže pokud tomu tak je, potom tyto dopady zcela přebíjí skutečnost, že počet obětí přírodních katastrof v jednom desetiletí poklesl od svého maxima ve dvacátých letech o celých 92 procent. Tehdy zemřelo v důsledku přírodních katastrof 5,4 milionu lidí. V druhé dekádě 21. století to bylo jen 0,4 milionu.²⁸ K tomuto poklesu navíc došlo v období, kdy se světová populace téměř zečtyřnásobila.

Ve skutečnosti jsou bohaté i chudé společnosti v posledních desetiletích vůči extrémním povětrnostním jevům mnohem méně zranitelné. V roce 2019 zveřejnil časopis *Global Environmental Change* rozsáhlou studii, podle níž počet úmrtí i výše ekonomických škod klesly během posledních čtyř desetiletí, od osmdesátých let do současnosti, o 80 až 90 procent.²⁹

Zatímco mezi lety 1901 a 2010 se hladina světových moří zvedla o 0,19 metru,³⁰ IPCC odhaduje, že do roku 2100 se zvedne až o 0,66 metru podle průměrného a o 0,83 metru podle nejzazšího scénáře. I kdyby se tyto předpovědi ukázaly jako silně podhodnocené, díky pomalému tempu zvyšování mořské hladiny bude mít lidstvo pravděpodobně dostatek času na to, aby se přizpůsobilo.

Dobrým příkladem úspěšného přizpůsobení zvyšující se hladině moře může být Nizozemsko, které se stalo bohatou zemí, přestože se třetina jeho území v důsledku postupného poklesu pevniny nachází pod úrovní mořské hladiny, v některých oblastech dokonce celých sedm metrů.³¹

Navíc si dnes dokážeme životní prostředí přizpůsobovat mnohem lépe než kdykoli v minulosti. Nizozemští odborníci už nyní pomáhají vládě Bangladéše s přípravami na stoupání mořské hladiny.³²

A co požáry? Doktor Jon Keeley, vědec Americké geologické služby v Kalifornii, který se tímto tématem zabývá už čtyřicet let, mi řekl: „Porovnali jsme historii klimatu s historií požárů v celém státě a na většině území, zejména v západní polovině státu, nevidíme mezi stavem klimatu a velikostí spálené plochy v daném roce žádný vztah.“³³

V roce 2017 Keeley s týmem vědců vytvořil simulace pro třicet sedm různých oblastí ve Spojených státech a zjistil, že „na výskyt požárů mají velký vliv lidé, a to do té míry, že jejich přítomnost dokonce předčí, ba přebíjí vliv klimatu“. Keeleyho tým dospěl k závěru, že jedinými statisticky významnými faktory pro četnost a závažnost každoročních požárů jsou počet obyvatel a blízkost zástavby.³⁴

V případě amazonského pralesa deník *New York Times* správně uvedl, že „za požáry v roce 2019 nemůže změna klimatu“.³⁵

Začátkem roku 2020 publikovalo sedm vědců v časopise *Nature* studii, v níž zpochybnili názor, že rostoucí množství oxidu uhličitého v oceánu způsobuje, že určité druhy korálových ryb nevnímají predátory. Titíž vědci již o tři roky dříve vznesli námitky vůči mořské biologce, která uvedený názor publikovala v roce 2016 v časopise *Science*. Australská univerzita Jamese Cooka dospěla po prošetření celé záležitosti k závěru, že biologka své údaje zfalšovala.³⁶

Pokud jde o produkci potravin, Organizace pro výživu a zemědělství Spojených národů (FAO) předpovídá, že výnosy plodin se v rámci široké škály scénářů změny klimatu výrazně zvýší.³⁷ Dnes produkujeme dostatek potravin pro nasycení deseti miliard lidí, máme tedy pětadvacetiprocentní přebytek, a odborníci odhadují, že navzdory změně klimatu produkce ještě poroste.³⁸

Podle FAO bude totiž produkce potravin stejně jako v minulém století záviset spíše na dostupnosti techniky, zavlažování a hnojiv než na změně klimatu. FAO předpokládá, že i zemědělci v dnešních nejchudších regionech, jako je subsaharská Afrika, mohou čistě díky technologickým pokrokům zaznamenat až čtyřicetiprocentní nárůst výnosů.³⁹

IPCC ve své čtvrté hodnotící zprávě předpověděl, že objem světové ekonomiky bude v roce 2100 oproti dnešku trojnásobný až šestinásobný.

sobný a že náklady na přizpůsobení se vysokému nárůstu teploty (o čtyři stupně Celsia) by snížily hrubý domácí produkt (HDP) jen o 4,5 procenta.⁴⁰

Opravdu vám něco z toho připadá jako konec světa?

3. Apokalypsa dnes

Každému, kdo by chtěl vidět konec světa na vlastní oči, doporučuji navštívit Konžskou demokratickou republiku ve střední Africe. Kongo⁴¹ dokáže apokalyptická proroctví prvního světa zasadit do té pravé perspektivy. Odcestoval jsem tam v prosinci 2014, abych studoval, jaké má rozšířené používání paliv na bázi dřeva dopady na lidi a divokou přírodu, zejména na proslulé gorily horské.

Během několika minut po překročení hranice ze sousední Rwandy do konžského města Goma mě ohromila extrémní chudoba a chaos: dvouleté děti usazené na řídítkách motorek, které nás předjížděly po silnicích plných obrovských výmolů; obytné chatrče s plechovými střechami; lidé namačkaní jako vězni v maličkých autobusech se zamřížovanými okny; všude odpadky; po stranách silnice obrovské hromady ztuhlé lávy, připomínka sopečné zloby těsně pod zemským povrchem.

V devadesátých letech 20. století a znovu v prvním desetiletí 21. století bylo Kongo epicentrem Velké africké války, nejsmrtonosnějšího konfliktu posledních sedmdesáti let – zapojilo se do něj devět afrických zemí a vyžádal si životy tří až pěti milionů lidí, většinou následkem nemocí a hladu. Další dva miliony lidí byly vyhnány ze svých domovů nebo se uchýlily do azylu v sousedních zemích. Státisíce lidí, žen i mužů, dospělých i dětí, byly příslušníky různých ozbrojených skupin znásilněny, v některých případech i vícekrát.⁴²

Ještě v době našeho pobytu v Kongu ozbrojené milice potulující se po venkově vraždily mačetami vesničany, včetně dětí. Mnozí z toho obviňovali teroristy hnutí aš-Šabáb, kteří do země přicházeli z Ugandy, k útokům se však nikdo nehlásil. Skoro jako by toto násilí nesouviselo